

ป่าดึกดำบรรพ์ตะวันออก ที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา

ร้อยเรื่อง เมืองล้านนา ปีที่ ๘

ร่องรอยที่หลงเหลือของสงครามขัดแย้งที่รอยคอยารูป
เบิกแสงหาอีกครั้ง

ในบรรดายอดดอยนับสิบนับร้อยยอดในเขต
อุทยานแห่งชาติดอยภูคานั้น คงไม่มียอดใดจะยิ่งใหญ่
ไปกว่ายอดดอยภูคา อันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดน่าน
ที่มีความสูงราว 1,980 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง
ที่น้อยคนนักจะเคยเข้าไปสัมผัสยอดสูงแห่งนี้ จึงมีเพียง
เรื่องราวเล่าขานเป็นตำนานที่ยังไม่มีใครยืนยัน ได้จริง
มีแต่เรื่องเล่าจากคนเก่าก่อนสืบกันมาว่า บนยอดดอย

หากผืนป่าที่ปกคลุมอยู่บนขุนเขานั้นเปรียบ
เสมือนผืนหนังของพื้นแผ่นดินแล้วไซ้ ผืน
ป่าแห่งเทือกดอยภูคาเมืองน่านก็เป็นเสมือน
ผืนเนื้อที่มากด้วยร่องรอยแห่งการทำลายล้าง เป็นรอย
แผลบาดลึกยากที่จะแต่งงานให้เป็นเนื้อเดียวกันได้ ขณะที่
ผืนป่าเนื้อเดิมที่เหลืออยู่ไม่มากนักก็ยังคงความสมบูรณ์
ของพันธุ์ไม้อันมีค่ายิ่ง

ผืนป่าแห่งเทือกดอยภูคานี้คือตำนานของ
ความขัดแย้งแห่งอุดมการณ์ทางการเมืองและเรื่องราว
ของการต่อสู้ในยุคแสวงหาประชาธิปไตย 16 ตุลาคม 2519
ที่จบลงพร้อม ๆ กับการสูญเสีย เลือดเนื้อของวีรชน หลง
เหลือไว้เพียงรอยอดีตกับบทบันทึกหน้าใหม่ที่ถูกเขียน
ขึ้นด้วยรอยเท้าแห่งการมาเยือนของนักเดินทางผู้รักใน
ธรรมชาติ

น่านเป็นเมืองแห่งขุนเขาอีกเมืองหนึ่งที่น้อยคน
จะรู้จักคุ้นเคย เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองนี้ถูกโอบ
ล้อมด้วยภูเขาเหมือนดั่งมีม่านกำบังม่านทุกด้านและ
ยังเป็นเมืองปิดที่ไม่ใช่เส้นทางผ่าน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้
เมืองน่านเงียบสงบ ร่มเย็นชุกชอนตัวเองภายใต้
วัฒนธรรมประเพณีที่ไม่เหมือนใคร และน่านดูเหมือนว่า
จะเป็นเมืองแห่งขุนเขาแห่งสุดท้ายของภาคเหนือที่ยังคง
ความเป็นตัวของตัวเองไม่เสื่อมคลาย

ผมจำได้ว่าเคยเขียนถึงแหล่งท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติในแถบจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปางมีมากแล้ว
แต่ยังไม่เคยข้ามพากไปเขียนแหล่งที่อยู่ในจังหวัด
ตะวันออกของภาคเหนืออย่างจังหวัดแพร่และน่านเลย

เมื่อสมหมายแรกของปีมีมาเยือน ผมมีโอกาส
ได้ไปเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน ที่นี้
นอกจากจะมีความสมบูรณ์ของสภาพป่าที่สวยงามแล้ว
ยังมีป่าดึกดำบรรพ์ที่นักวิชาการคะเนกันว่า น่าจะมีอายุ
หลายร้อยล้านปีและที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคานี้เอง ยัง
เป็นแหล่งที่พบต้นชมพูภูคา พรรณไม้ป่าหายากที่ใกล้
สูญพันธุ์ มีรายงานว่าเมื่อ 30 ปีก่อนเคยพบไม้พันธุ์นี้ใน
ป่าบางแห่งของประเทศจีนรวมทั้งเขตชายแดนระหว่าง
จีนกับเวียดนาม ส่วนในประเทศไทยยังไม่มีการค้นพบ
ต้นชมพูภูคามาก่อนเลยนอกจากที่ดอยภูคาแห่งนี้ทีเดียว

ด้วยภูมิประเทศของเมืองที่มีภูเขามากมาย
หลายสิบลูกเกาะกลุ่มหรือวัดจากลูกหนึ่งสู่ลูกหนึ่งทอดตัว
ขนานไปกับสันฐานของเมืองยาวจากเหนือลงใต้ นับตั้ง
แต่อำเภอทุ่งช้าง เชียงกลาง ลงมายังอำเภอปัว เรื่อยไป
จนถึงอำเภอปอเกลือก่อนจะทอดตัวขนานไปกับชายแดน
ลาว รวมเป็นพื้นที่กว้างใหญ่มหาศาล นั่นจึงทำให้
ขุนเขาแดนดอยกลุ่มนี้นับเป็นผืนป่าที่ใหญ่ที่สุดของเมือง
น่านที่ชาวบ้านเรียกรวมกันว่า เทือกดอยภูคา

แม้วันเวลาจะผลักดันฤดูกาลหมุนเวียนเปลี่ยน
ผืนเข้ามาครอบคลุมผืนป่าเทือกดอยภูคา แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่
เปลี่ยนแปลงกับฤดูกาลก็คงเป็นภาพของเทือกดอยต่าง ๆ
ที่ปกคลุมด้วยสายหมอกอยู่เสมอ อันสะท้อนถึงความ
ไพบุลย์ชุ่มชื้นของผืนป่าที่ยังเหลืออยู่ นอกจากนี้ผืนป่า
แห่งนี้ยังเป็นต้นกำเนิดของธารน้ำน้อยใหญ่ที่ไหลมายัง
ที่ราบเมืองน่านสายสำคัญได้แก่ แม่น้ำน่าน เส้นเลือด
ใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนเมืองนี้มาช้านาน

ด้วยเทือกดอยภูคาและกลุ่มภูเขาเหล่านี้ที่อยู่
ใกล้ชิดกับชายแดนประเทศลาว จึงเป็นเส้นทางแห่งการ
อพยพย้ายถิ่นของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บนภูเขามาตั้ง
แต่อดีต ว่ากันว่าไม้จำนวนชาวเขาที่อาศัยอยู่บนเทือก
ดอยภูคาแห่งนี้มากกว่า 5 หมื่นคน ทั้งชาวม้ง เย้า ลีซอ
ลัวะ ถิ่น ชมุและชาวตองเหลือง ซึ่งคุ้นเคยกับการหา
เลี้ยงชีพด้วยการทำไร่เลื่อนลอย พื้นที่ป่าบนเทือกดอยภู
คาถูกกันถางจนโล่งเตียนไปกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งใน
อดีตที่ผ่านมาไม่มีใครสามารถจะหยุดยั้งการถากถาง
ทำลายได้ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของป่าภูคาในอดีต
ยังถูกใช้เป็นสมรภูมิแห่งความขัดแย้งของอุดมการณ์
ทางการเมืองที่เริ่มก่อตัวขึ้นในราว พ.ศ.2519 พื้นที่ส่วนใหญ่
ถูกฝ่ายต่อต้านรัฐบาลยึดเป็นยุทธภูมิที่สำคัญ เพราะ
สามารถใช้เป็นเส้นทางเดินเท้าต่อไปยังประเทศลาว กระทั่ง
ปี พ.ศ.2528 กาลเวลาผ่านคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
ผืนป่าแห่งเทือกดอยภูคากลับเข้าสู่ความสงบและสันติสุข
เรื่องราวต่างๆ จึงเป็นเพียงรอยจารึกแห่งความทรงจำ
เท่านั้น

ผืนป่าดอยภูคาได้รับการประกาศจัดตั้งเป็น
อุทยานแห่งชาติดอยภูคาเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2531
ครอบคลุมพื้นที่ป่าในเขตอำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง
อำเภอทุ่งช้าง อำเภอปอเกลือ อำเภอท่าวังผา อำเภอ
แม่จริม และอำเภอสันติสุข พื้นที่กว่า 1,065,000 ไร่
พื้นที่ป่าอันกว้างใหญ่ไพศาลของอุทยานแห่ง
ดอยภูคา เป็นเสมือนดินแดนที่เก็บงำความงดงามของ
ธรรมชาติชุกชอนไว้มากมาย ทั้งธารน้ำตกใหญ่หลาย
สาย ยอดเขาสูงที่สวยงาม พันธุ์ไม้ป่าที่มีค่าหายาก และ
วิถีชีวิตชนกลุ่มน้อย แต่หลายพื้นที่ยังคงถูกปิดด้วย

ภูคามีแต่ความงามและความสมบูรณ์ มีดอกไม้ป่ามากมาย มีไม้ผลดกดีให้คนเดิน
ทางในป่าได้เก็บกิน

อุทยานแห่งชาติดอยภูคาเริ่มเป็นที่รู้จักของคนภายนอกเมื่อมีการสำรวจพบ
พันธุ์ไม้ป่าหายากที่คาดว่าจะสูญพันธุ์ไปแล้วเมื่อราว 40 ปีก่อน ประมาณเดือนกุมภาพันธ์
2532 ดร.ธวัชชัย สันติสุข ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ป่าไม้ ได้สำรวจพบพันธุ์ไม้
หายากคือต้น ไบรท์ชไนเดอร์ ไชเนนซิส (Bretschneidera Sinensis) และตั้งชื่อจาก
การค้นพบในเมืองไทยว่า "ชมพูภูคา" คือมีดอกสีชมพูและพบที่ดอยภูคา

ต้นชมพูภูคา นี้มีรายงานการสำรวจพบครั้งสุดท้ายเมื่อราว 40 ปีก่อนที่มล
ชลยุยานประเทศจีน และคาดว่าสูญพันธุ์ไปแล้ว จนกระทั่งได้มีการค้นพบอีกครั้ง
ในป่าดอยภูคาแห่งนี้ ด้วยต้นชมพูภูคาเป็นพันธุ์ไม้ที่มีการงอกขยายพันธุ์ของเมล็ดใน
อัตราที่ต่ำมาก จึงง่ายต่อการสูญพันธุ์และจะต้องขึ้นอยู่ในภูมิประเทศที่มีความสูงราว
1,500 เมตรขึ้นไปและมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ชมพูภูคาจะออกดอกบานใน
เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งหลังจากการค้นพบได้มีความพยายามที่จะเพาะเมล็ด
เพื่อขยายพันธุ์ แต่ก็ยังไม่เป็นผลสำเร็จ

นอกจากจะเป็นแหล่งสุดท้ายของไม้พันธุ์หายากและใกล้จะสูญพันธุ์แล้ว
อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ยังเป็นแหล่งค้นพบป่าล้มพันธุ์ใหม่เป็นแห่งแรก เป็นป่าล้ม
ที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ชนิดหนึ่งของโลกซึ่งอยู่กระจัดกระจายบนเทือกเขาหลวง
พระบางระดับบริเวณดอยภูคาจังหวัดน่านเพียงแห่งเดียว และคาดว่าน่าจะหลงเหลือ
อยู่บ้างในป่าดิบเขาที่ยังไม่ถูกรบกวนมากในฝั่งลาวของเทือกเขาหลวงพระบางตาม
ไหล่เขาที่ลาดชันเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบต้นเมเปิ้ล ที่มีลักษณะแตกต่างจากต้นเมเปิ้ล
อื่นๆ คือ มีใบห้าแฉก ซึ่งพบที่ดอยภูคาเพียงแห่งเดียวเท่านั้น

สำหรับนักเดินทางที่รักธรรมชาติต้องการจะสัมผัสความสวยงามสมบูรณ์
ของผืนป่าดึกดำบรรพ์ตะวันออก สามารถใช้เส้นทางจากตัวเมืองน่านตามเส้นทางหมายเลข
1080 (น่าน - ปัว) ระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร และจากอำเภอปัวใช้เส้นทางสายปัว
- ปอเกลือ อีกประมาณ 25 กิโลเมตรก็จะถึงที่ทำการอุทยานฯ ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขา
ระหว่างกิเลมตรที่ 24 - 25 สามารถสอบถามรายละเอียดและข้อมูลได้ที่ 0-5473-
1362 หรือ www.phukha_np@hotmail.com

(ดอกชมพูภูคา)

